

Tweede jaarverslag van het Centrum voor Radiologisch Erfgoed (2016-2017)

Door Frans W. Zonneveld en Kees J. Simon

Op 24 september 2017 is het moment bereikt dat van de initiële drie jaar waarvoor door het Bestuur van de NVvR financiering is toegezegd er twee jaar zijn verstreken.

Als we in het algemeen kijken naar wat er in het afgelopen jaar is bereikt kunnen de volgende punten worden genoemd:

A. De verzamelde documentatie en voorwerpen toegankelijk maken.

De documentatie collectie (Boeken, Tijdschriften, Proefschriften en Brochures) is wat de Boeken, Tijdschriften en Proefschriften betreft nu ondergebracht in rollerkasten die dit jaar de gewone kasten hebben vervangen. Op dit moment bezitten we 1419 radiologische boeken en 190 radiologische proefschriften.

De proefschriftencollectie is gerangschikt op volgorde van promotiejaar en daarbinnen op alfabetische volgorde van de achternaam van de promovendus.

De voorwerpencollectie die voor het merendeel bestaat uit röntgenbuizen en diodebuizen van de radiologieafdeling in Leiden, heeft onderdak gevonden in vier vitrinekasten. De grootste daarvan is 3½ meter lang en bevat 42 buizen. Deze kast heeft een prominente plaats gekregen in de conferentiezaal. De overige voorwerpen zijn ondergebracht in drie kleinere vitrinekasten aan de achterzijde van de conferentiezaal. Van alle voorwerpen is een catalogus gemaakt.

Een antieke lichtkast uit Leiden heeft een plek gekregen in het kantoor en dit wordt nu onze nieuwe werkplek.

B. Basisdocumenten vervaardigen en digitale collecties aanleggen van beelden en documenten die nodig zijn bij het doen van historisch onderzoek.

Er is een groot aantal databases opgezet dat het toekomstige onderzoek naar de radiologische geschiedenis in Nederland moet ondersteunen en deze zijn voor een deel al gebruikt bij het voldoen aan verzoeken om beelden en vragen naar de identiteit van personen en apparaten, het ondersteunen van de radiologendag 2016 en het ondersteunen van onderzoek ten behoeve van het schrijven van een boek over de radiologie in Rotterdam. Deze databases betreffen:

1. Lijst van iedereen die in Nederland een bijdrage heeft geleverd of levert aan de radiologie, radiotherapie of nucleaire geneeskunde. De lijst bevat nu 3549 namen. Er zijn nog aparte lijsten gemaakt van radiotherapeuten en nucleair geneeskundigen. Er moet echter nog gecheckt worden of in de oude ledenlijsten van de NVvR namen voorkomen die nog niet bekend zijn. Ook worden deze gegevens gebruikt voor een onderzoek naar medische studenten in de tweede wereldoorlog dat in Urk loopt.
2. Portretten beeldbank van personen in de hierboven genoemde lijst.

Op dit moment bevat deze beeldbank 4207 portretten van 2457 personen

Opgedeeld in:

Personeel bedrijven	46 portretten van	38 personen
Fysici & Mathematici	195 portretten van	158 personen

Laboranten	26 portretten van	25 personen
Nucl. Geneeskundigen	155 portretten van	129 personen
Overige medici	132 portretten van	83 personen
Radiotherapeuten	232 portretten van	196 personen
Radiologen	3421 portretten van	1830 personen

Deze beeldbank is gebruikt voor het 6-minuten filmpje t.g.v. het 115-jarig bestaan van de vereniging en voor diverse publicaties zoals b.v. het In memoriam van Prof. Puijlaert en Prof. van Voorthuisen (winternummer MemoRad 2016).

3. Beeldbank van foto's van apparaten die gebruikt zijn in bovengenoemde vakgebieden teneinde makkelijker apparaten op nieuwe foto's te kunnen herkennen. Op dit moment bevat de beeldbank ruim 6600 foto's van 4343 apparaten.
4. Beeldbank van foto's van röntgenafdelingen in Nederland. Deze beeldbank bevat op dit moment 1544 foto's van 226 afdelingen in 96 verschillende steden. Daarbij is ook Batavia en Curaçao. Deze beelden komen van internet, uit ziekenhuis jubileumboeken en 6 beelden zijn ansichtkaarten uit de collectie (3000 stuks) van het Trefpunt op Urk.
5. Een digitale collectie van artikelen over deze afdelingen. Deze zijn grotendeels ontleend aan een grote collectie Ziekenhuis jubileumboeken die op Urk beschikbaar is. Daarnaast is er nog een lijst van 41 locaties (gecombineerd met beheerders) waar röntgenapparaten hebben gestaan buiten de ziekenhuizen, sanatoria of grote instituten.
6. Een lijst van de Nederlandse ziekenhuizen, poliklinieken en instituten en hoe deze in de tijd veranderd zijn qua locatie en naam en door fusies. De huidige lijst bevat 1451 ziekenhuisstadia. Met stadium wordt bedoeld een fase in het bestaan van een ziekenhuis met een unieke combinatie van ziekenhuisnaam en vestigingslocatie.
7. Een lijst van bedrijven die apparatuur voor röntgenafdelingen, radiotherapie afdelingen en nucleaire geneeskunde afdelingen hebben geproduceerd en hoe deze in de tijd veranderd zijn qua locatie, naam en door fusies. Onze lijst bevat momenteel 435 namen van firma's. Van enkele grote firma's zijn er ook bomen geconstrueerd die het fusieproces illustreren.
8. Er is veel werk verzet om vooral bedrijfsbrochures digitaal beschikbaar te krijgen. Op dit moment zijn 336 brochures van 22 bedrijven ingescand of als digitaal document verkregen. Hierin zijn vooral de bedrijven Philips en Siemens vertegenwoordigd (285 brochures).

C. Activiteiten

Er is deelgenomen aan de organisatie van een kopstukkenbijeenkomst op Urk op 17-3-2017 over prof. dr. B.G. Ziedses des Plantes.

Er is deelgenomen aan stamtafel bijeenkomsten op Urk. Het doel hiervan is om andere gebruikers deelgenoot te maken van de projecten die binnen de radiologie lopen.

Er is deelgenomen aan gebruikersoverleg. Dit is een orgaan om met medegebruikers van het Trefpunt afspraken te maken.

Er is deelgenomen aan het Domus Overleg. Dit is een overlegorgaan, waarin de historische commissies van alle beroepsverenigingen vertegenwoordigd zijn. Vanuit dit orgaan wordt jaarlijks de Domusdag georganiseerd.

D. Uitdragen van onze kennis tijdens activiteiten van het Trefpunt Medische Geschiedenis in Nederland te Urk

Wij hebben één maal deelgenomen aan het bezoek van de Delftse studenten Klinische Technologie (21-10-2016) en dit zal dit jaar opnieuw plaatsvinden op 27 oktober. Op 28-1-2017 heeft Kees Simon in het Trefpunt een voordracht gehouden voor GEWINA (*Belgisch-Nederlands genootschap voor wetenschaps- en universiteitsgeschiedenis*) over de introductie van het onderzoek met behulp van röntgenstralen in Nederland.

E. Aanwinsten

Onderstaand lijstje geeft een overzicht van de personen en instellingen van wie we dit jaar documenten (boeken, tijdschriften of persoonlijke documenten, proefschriften) of kleine voorwerpen hebben ontvangen (D=documentatie, P = proefschriften, V=voorwerpen, cursief = erfenis) of toegezegd hebben gekregen:

L.B. Beentjes P

H.F. Odink PD

J.F.M. Panhuysen D (zaken w.o. oorkondes die behoord hebben aan G.J. van der Plaats)

Mw F. Wiersma D

E.J.R. van Beek P

J.F. de Bruïne P

A.V.G. Brusckke P

P.J. de Vries P

Mw R.G.M. de Slegte P

Mw E. van Voorthuisen-van den Berg D (nalatenschap van Prof.. A.E. van Voorthuisen)

Afdeling Radiologie LUMC V (o.a. collectie Horree)

D.J. Donkers PV

P.J. van Wiechen V

T.R. Wesselius D

F.H. Barneveld Binkhuysen D

Afdeling Radiologie AMC P

Belgisch Museum voor Radiologie D (primair hun doubletten)

De belangrijkste in dit jaar verworven voorwerpen zijn: diagnostische en therapeutische röntgenbuizen, diodebuizen, rode adaptatiebrillen, fantomen voor bepalen beeldkwaliteit, isolator

voor dragen open hoogspanningsleiding aan plafond, filmdroogrekjes, antieke houten filmcassettes, beeldversterkerbuis 6 inch, metalen letters voor Rechts en Links aanduiding op de film, dompelaar, belichtingsrekenschijf.

F. Web-activiteiten

Nadat Dr. K.J. Simon alle documenten heeft geregistreerd in het programma Endnote heeft er tevens een registratie plaatsgevonden in het programma Librarything omdat dit via internet de communicatie met de andere gebruikers van het Trefpunt op Urk kan bevorderen. Via Librarything is ook het bestand aan boeken te raadplegen door de bezoekers van de website. Op de website is daarvoor een widget met zoekfunctie geplaatst. De bedoeling is om hier straks ook de foto's van de beeldbanken in onder te brengen in een gedeeltelijk besloten database (vanwege auteursrecht van de beelden) in de 'cloud' zodat deze door alle leden van de Historische Commissie geraadpleegd kan worden. Vanuit de website van het Trefpunt (www.tmgm.nl) als vanuit die van de NVvR wordt verwezen naar de website die binnenkort zal worden uitgebreid en aangepast.

Omdat de NVvR haar website heeft vernieuwd en heeft besloten om de historische informatie zoals de proefschriftenlijst en oratielijst niet langer te ondersteunen hebben wij deze lijst overgebracht naar de website van de Historische Commissie en zodanig aangepast dat zij ook via de smart Phone kan worden geraadpleegd (historischradiologisch.erfgoed.weebly.com/). Op deze website zijn ook de verslagen te vinden van onze activiteiten in het Trefpunt op Urk.

G. Financiering

We hebben een budget van 500 euro verkregen bij de NVvR voor extra kosten die we maken voor de opbouw van het Centrum voor Radiologisch erfgoed. We hebben antiquarisch enkele unieke boeken en brochures aangekocht die hiermee worden gefinancierd.

H. Publicaties

Er is gepubliceerd in het najaarsnummer (1) en winternummer (2) van MemoRad 2016 en het zomernummer (3) van MemoRad 2017. Daarnaast is er nog een overzichtsartikel over 20 jaar Historische Commissie gepubliceerd (4) waarin de activiteiten op Urk ook zijn beschreven.

Literatuurverwijzingen:

1. F.W. Zonneveld: Oude foto's uit Leiden. Herkent u deze personen? MemoRad vol. 21 nr 3 pp 14-15
2. F.W. Zonneveld: Een historisch stukje research in de radiologie. MemoRad vol. 21 nr 4 pp 38-39
3. F.W. Zonneveld, K.J. Simon: Belangrijke aanwinst voor het Centrum voor Radiologisch Erfgoed. MemoRad vol. 22 nr 2 pp 43-44.
4. C.J.L.R. Vellenga, F.W. Zonneveld: Historische Commissie bestaat 20 jaar. MemoRad vol. 21 nr 4 pag 35-37

I. Belangrijkste plannen voor het komende jaar

Belangrijkste taak voor het komende jaar is om de documentatie van labels te voorzien met een optische code waardoor de locatie snel kan worden geregistreerd. Ook de voorwerpen moeten van

labels worden voorzien. De registratie en back-up moet in de 'cloud' worden geplaatst zodat snel toegang kan worden verkregen tot de collectie zowel van documentatie als van voorwerpen. Daartoe zal een computer worden aangeschaft die ter plekke kan worden geraadpleegd. De lopende activiteiten van het verwerven van aanwinsten en uitbouwen van de databases en website gaan gewoon door.